

การบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นต่อผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรม
ยาสูบและยาเส้นในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

**Enforcement of Tax Measures on Tobacco Products for the
Tobacco Industry Entrepreneurs in Mae Taeng
District Area, Chiang Mai Province**

วุฒิ บุญยงค์ และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุรยา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Wut Boonyong and Siripong Ladavalaya Na Ayuthya

Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author, Email: wut_b@excise.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ยาเส้น พันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่สรรพสามิต เกี่ยวกับมาตรการสำหรับ สินค้าภาษียาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และ ประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) 2) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้ พ.ร.บ.ภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) 3) สำรวจผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการผลิตยาเส้น ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ยาสูบ ยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ได้รับจากการบังคับใช้มาตรการทางภาษิดังกล่าว

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 ราย คือ ผู้ประกอบการโรง อุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 11 ราย ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์ พื้นเมือง หรือกลุ่มผู้เพาะปลูก จำนวน 20 ราย และ เจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานสรรพสามิต 4 ราย โดยใช้แบบ สัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ

ผลการศึกษา พบว่า 1) ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า เป็นกฎหมายที่ทันสมัย มีเนื้อหาครอบคลุม ตั้งแต่การ ปลูก การผลิต การขออนุญาตขาย และการชำระภาษี ที่ชัดเจน สามารถควบคุมสินค้ายาเส้นได้เข้มงวดมาก ขึ้น แต่การออกกฎหมาย ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมให้เห็น มีส่วนน้อย เห็น ว่า กฎหมายที่เพิ่มภาระให้ผู้ประกอบการ 2) การบังคับใช้ระเบียบช่วงแรกใช้รูปแบบการตักเตือน ขอความ ร่วมมือ เน้นการจับกุมปราบปรามการ หลังจาก พ.ศ. 2562 มีการออกระเบียบกำหนดแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ การปฏิบัติที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ มีความการบังคับใช้กฎหมาย อย่างโปร่งใส เป็นธรรม มีการรับฟังความคิดเห็น

* วันที่รับบทความ : 9 พฤษภาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 20 พฤษภาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 29 พฤษภาคม 2567

และหาทางออกร่วมกัน 3) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ มีทั้งกลุ่มที่ได้รับผลทางบวกและทางลบ, ด้านสุขภาพและความปลอดภัย กล่าวได้ว่าการผลิตยาเส้นไม่ส่งผลให้เกิดโรคประจำตัวหรือก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ

คำสำคัญ: ยาเส้น; ยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง; มาตรการภาษี; กรมสรรพสามิต

Abstract

This research aims to:

1) To survey the opinions of tobacco industry operators, native tobacco varieties in Mae Taeng District Area, Chiang Mai Province and excise officials concerning measures for tobacco tax products according to the excise tax act 2017, excise department regulations 2019 and excise department announcements 2021 (3 issues).

2) To analyze the form and guidelines for enforcing the Excise Tax Act 2017, excise department regulations 2019 and excise department announcements 2021 (3 issues).

3) To explore the impact of economic, health and safety in tobacco production of tobacco industry operators and native tobacco varieties in Mae Taeng District Area, Chiang Mai Province from enforcement of tax measures on tobacco products.

This research uses qualitative research methods. The main informants were 35 people, namely tobacco industry operators. Local tobacco type: 11 cases, Representations group of local tobacco industry operators. or a group of 20 growers and a group of representative officials under the Chiang Mai Area Excise Office and Chiang Mai branch, 4 cases

As a result, the study found :1) Most agree that It is a modern law. There is comprehensive content about tobacco planting, producing, tobacco sales license, and taxes, it is standard so that tobacco products can be controlled more strictly. But enacting the law Entrepreneurs and excise officials were not given an opportunity to participate. Moreover, some excise officials agree that the law increased the burden on entrepreneurs.

2) The First period of enforcement tax measures on tobacco products, excise officials used the form of warnings, cooperation, arrest and suppression. After 2019, regulations were issued setting standard guidelines, steps, methods, and practices. Excise officials enforced the law in a transparent and fairness. Furthermore, there was listening to opinions and finding solutions with tobacco industry operators and native tobacco varieties.

3) Economic impact: There are 2 groups that positively and negatively affected, in terms of health and safety. It can be said that the production of tobacco does not result in any congenital disease or cause any negative effects on health.

Keyword: Tobacco; Local Thai Tobacco; Enforcement of Tax Measures; Excise Department

บทนำ

ภาษียาสูบ จัดเป็นเป็นภาษีบาป (Sin Tax) เพราะยาสูบเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่ง และเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ รวมถึงขัดต่อศีลธรรมอันดี วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษียาสูบ ได้แก่ การสร้างรายได้ให้รัฐ และการควบคุมการบริโภคและลดปริมาณการบริโภคนยาสูบเนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเสพ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2549: ระบบออนไลน์)

แนวคิดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้ายาสูบของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2486 การจัดเก็บภาษียาสูบมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรายได้ให้กับรัฐ ให้เพียงพอต่อการบริหารราชการแผ่นดินเท่านั้น ต่างจากการจัดเก็บภาษีที่ดินที่มุ่งควบคุมการบริโภคของคนไทย ต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2486 มีการปรับอัตราภาษีสรรพสามิตเพิ่มขึ้น โดยมีเหตุผลเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจขณะนั้นๆ และเพื่อประโยชน์ในการหารายได้ให้แก่อำนาจเป็นเป้าหมายหลัก (ดำรงราชานุภาพ, 2466: 42-56) จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้ “ยาสูบ” เป็นสินค้าที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริโภคชำระภาษีสูงกว่าปกติจากลักษณะฟุ่มเฟือย บริโภคแล้วมีผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี จึงได้มีการกำหนดมาตรการภาษีสำหรับยาสูบ ที่แสดงถึงการจัดเก็บภาษีที่คำนึงถึงสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมในการลดการบริโภคลง (พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560, 2560: 36-38)

การเพาะปลูกและการจำหน่ายสินค้ายาสูบที่เป็นสินค้าเกษตร พบว่า การเพาะปลูกต้นยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิส ผู้เพาะปลูกหรือเกษตรกรสามารถจำหน่ายใบยาให้กับการยาสูบแห่งประเทศไทย ที่มีมาตรการควบคุมตั้งแต่กระบวนการเพาะปลูกถึงการรับซื้อใบยา และมีสิทธิในการผลิตบุหรี่ซึ่งการแต่แต่เพียงผู้เดียวที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ จึงไม่ได้รับผลกระทบจากการประกาศใช้มาตรการทางภาษีของรัฐมากนัก เนื่องจากการดำเนินการมุ่งแสวงหากำไรให้รัฐเป็นสำคัญ

แต่สำหรับผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้น ที่มีเกษตรกรเป็นเจ้าของกิจการ ต้องอยู่ภายใต้มาตรการสำหรับสินค้ายาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) ที่กรมสรรพสามิตออกมาใช้บังคับกับผู้เพาะปลูกต้นยาสูบพันธุ์พื้นเมืองและผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ส่งผลให้ต้องดำเนินการตามมาตรการภาษีใน 2 สถานะดังนี้

1. ในสถานะผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ไม่ว่าจะขายให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบโดยตรงหรือขายผ่านผู้ค้าคนกลาง ต้องได้รับการรับรองการซื้อยาเส้นจากผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบด้วย (ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีในอัตราศูนย์ สำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ,

2564: 1-15) นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ขอชำระภาษีที่รับสิทธิภาษีในอัตราศูนย์และปิดแสดมภ์ ก่อนการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม (ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดการใช้ การชั่งตวง และการปิดแสดมภ์ ยาสูบ (ฉบับที่ 3), 2564: 1-13) 2. ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ต้องชำระภาษีสรรพสามิต หรือ แสดมภ์สรรพสามิต เพื่อนำไปปิดสินค้าก่อนนำออกจากโรงอุตสาหกรรม มีการกำหนดอัตราภาษี ยาเส้นที่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบผลิตไม่เกิน 12,000 กิโลกรัม คือ 0.025 บาทต่อกรัม เดิม คือ 0.1 บาทต่อกรัม (ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีสำหรับยาเส้นอื่นนอกจากยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ปริมาณไม่เกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี, 2564: 1-3) มาตรการทางภาษีที่รัฐออกมาบังคับใช้ มีเป้าหมายเพื่อควบคุมการผลิตและมาตรฐานสินค้ายาสูบ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ตลอดจน เจ้าหน้าที่ สังกัด สำนักงานสรรพสามิต เกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด เงื่อนไข สภาพปัญหาทางข้อกฎหมาย เกี่ยวกับมาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) และผลกระทบที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองได้รับจากมาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้นดังกล่าว พร้อมข้อเสนอแนะ โดยการศึกษานี้จะทำการศึกษาจากประชากรเป้าหมายได้แก่ ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาถึงเส้นหรือ ผู้เพาะปลูกยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองและ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่อำเภอแม่แตง เนื่องจากพื้นที่อำเภอแม่แตงมีการประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและเพาะปลูกต้นยาสูบพันธุ์พื้นเมืองจำนวนมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่สรรพสามิต
- 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ)
- 3) เพื่อสำรวจผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการผลิตยาเส้น ที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ได้รับจากการบังคับใช้มาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้น และข้อเสนอแนะ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ในเขตพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11 คน 2) ผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบหรือผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง หรือกลุ่มผู้เพาะปลูก ในเขตพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 คน และ3) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เชียงใหม่ และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ สาขาเมืองเชียงใหม่ จำนวน 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - structure Interview Form) มีการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้ในลักษณะคำถามปลายเปิด (Open – ended Questions) เพื่อใช้ในการตั้งคำถามที่อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่ต้องการ โดยมีคำถาม 3 ส่วน ดังนี้ **ส่วนที่ 1** คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) **ส่วนที่ 2** คำถามเกี่ยวกับการบังคับใช้ มาตรการภาษีของเจ้าหน้าที่รัฐ และ **ส่วนที่ 3** คำถามเกี่ยวกับ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพและความปลอดภัย จากการบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษียาเส้น **วิธีการเก็บข้อมูล** สัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)จากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้จะดำเนินการดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) คือ การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุป ในทางความคิดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นลักษณะการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ตลอดจนการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย แล้วนำมาสังเคราะห์สรุปเรียบเรียงตามประเด็นข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อคำถาม ตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

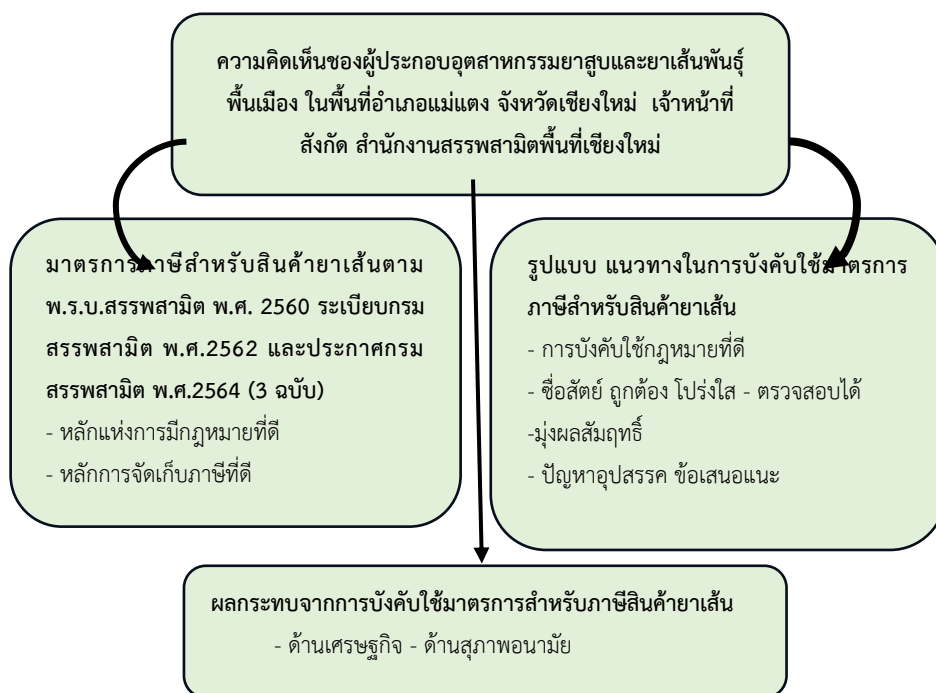
ในการสร้างกรอบแนวคิดการศึกษา ผู้วิจัยได้นำ แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance) และ หลักนิติธรรม เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดระดับธรรมาภิบาล ตามองค์ประกอบ 5 ข้อ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) ความสำนึกต่อภาระความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบได้ (accountability) หมายถึง การที่ผู้มีอำนาจจะใช้อำนาจตัดสินใจดำเนินการใดๆ ต้องมีจิตสำนึกและยอมรับที่จะให้มีการตรวจสอบการกระทำนั้นๆ ได้เสมอ 2) ความโปร่งใส (transparency) หมายถึง การดำเนินการ ต้องกระทำอย่างเปิดเผย เปิดโอกาสเผยแพร่ตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) การมีสิทธิมีเสียง (Voice) ของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รับรู้ ตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และสิริพรรณ นกสวน, 2546: 58-66) 4) การปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบ (Control of Corruption) การขจัดและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งมั่นพัฒนาธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545: 47-48) 5. การเคารพต่อหลักนิติธรรม (The Rule of Law) กระบวนการทางกฎหมายมีความเป็นอิสระ ที่ต้องตั้งอยู่บน หลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี หมายถึง การมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำกฎหมายที่ชัดเจน ตั้งอยู่บนหลักความสมเหตุสมผล มีความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และมีความเป็นธรรมในสังคม นอกจากนี้ กระบวนทัศน์ (Paradigm) ในการเสนอ พิจารณา และการบัญญัติต้องยึดถือประโยชน์สูงสุดของคนส่วนรวม ประกอบกับกฎหมายที่ดีเจ้าหน้าที่รัฐต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน และ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มได้เสนอความคิดเห็น เพื่อความเป็นธรรมและผลประโยชน์สาธารณะ (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2552: 45-55)

การจัดเก็บภาษีที่ดีตามแนวคิด ของ อדם สมิท (Adam Smith) ที่เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวางหลักเกณฑ์ วิธีการจัดเก็บภาษีที่ดีไว้ ว่าต้องยึดหลักการดังนี้ 1) หลักของความแน่นอน กฎหมายที่ใช้ต้องมีความแน่นอน ชัดเจน ผู้เสียภาษีต้องรับรู้ เรื่องฐานภาษี อัตราภาษี วันเวลา และวิธีการจัดเก็บภาษีเพื่อสร้างความเป็นธรรม 2) หลักของการประหยัด การจัดเก็บที่ดีต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำที่สุด 3) หลักของความเสมอภาค การจัดเก็บภาษีที่ดีต้องมีความเสมอภาคในหมู่ผู้เสียภาษีทุกคนถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบภาษีที่ดี 4) หลักของการยอมรับ การจัดเก็บภาษีที่ดีประชาชนต้องยอมรับและให้ความร่วมมือยินดีในการเสียภาษี 5) หลักความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 6) หลักของการทำรายได้ ภาษีที่ดีควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้ให้แก่รัฐบาลและขยายตัวได้รวดเร็วตามความเจริญเติบโตของทางเศรษฐกิจ และ 7) หลักของความยืดหยุ่น ภาษีที่ดีต้องสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจหรือฐานทางเศรษฐกิจของประเทศและผู้เสียภาษี (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2546: 120-123)

นอกจากนี้ได้นำ งานวิจัยเรื่อง การนํานโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสินค้ายาเส้นของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เลย (เรวดี สารศรี, 2563: 3) ที่ได้ศึกษากระบวนการ หลักการ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะในการนํานโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตไปปฏิบัติ ส่วน การสำรวจผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพและความปลอดภัย ที่ผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบหรือผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง และผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่อำเภอแม่แตง ได้นำผลการศึกษาและบทความที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบคิดดังนี้

บทความเรื่อง “บทเรียนจากภาษีสุรา-ยาสูบ สุภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล: มาตรการทางภาษีเพื่อประชาชนสุขภาพดี รัฐมีรายได้เพิ่ม” ที่ได้นำเสนอผลลัพธ์จากมาตรการทางภาษีของสินค้ากลุ่มสุราและยาสูบพบว่า พิกัดอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้นในแต่ละช่วง ส่งผลต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการดื่มสุราของผู้บริโภค แต่ประชาชนยังมีโอกาสที่จะหาผลิตภัณฑ์อื่นมาทดแทนในการบริโภคได้ เช่น การจัดเก็บภาษีสุรา สำหรับ กรณีการจัดเก็บภาษียาสูบ พบว่า การเพิ่มอัตราภาษีบุหรี่ แต่ยาเส้นมีราคาใกล้เคียงกับราคาเดิม ทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะบริโภคยาเส้นเพิ่มมากขึ้น แสดงว่า มาตรการทางภาษีไม่สามารถนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนได้อย่างแท้จริง (นิธิรัตน์ บุญตานนท์, 2563: 68-80)

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น สามารถนำเสนอในรูปแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็น เกี่ยวกับมาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้นตาม พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และ ประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ)

1.1 ความเห็นเกี่ยวกับมาตรการที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มมีความเห็นทั้งในทางที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ดังนี้ ผู้ที่เห็นด้วย ได้แก่ เจ้าหน้าที่จำนวน 4 ราย ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 7-8 ราย และตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง/กลุ่มผู้เพาะปลูกมากกว่าครึ่ง เห็นด้วยว่า เป็นกฎหมายที่ทันสมัย มีเนื้อหาครอบคลุมทั้ง คำนิยามของยาเส้น และบทกำหนดโทษ มีหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติที่ชัดเจน ที่มีสาระครอบคลุม ตั้งแต่การปลูก การผลิต การขออนุญาตขาย และการชำระภาษี ต่อกรมสรรพสามิตที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องใช้ดุลพินิจมาก และสามารถควบคุมสินค้ายาเส้นได้เข้มงวดมากขึ้น ในการออกกฎหมายนี้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมให้ความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นและผ่านเว็บไซต์กรมสรรพสามิตด้วย

กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยมีมุมมองว่า พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มีหลักการที่ไม่เหมาะสม โดยกลุ่มผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ประมาณ 4-5 ราย และตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบ/กลุ่มผู้เพาะปลูก ทั้งหมด เห็นว่า กฎหมายที่เพิ่มภาระให้ผู้ประกอบการ เพราะการประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบประเภทยาเส้น เป็นสินค้าเกษตรที่ทำมาช้านานที่ผ่านมาไม่มีการควบคุมใดๆ แต่การออกกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับส่งผลให้ ผู้ประกอบการมีภาระต้องดำเนินการมากขึ้น และการออกกฎหมายนี้ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายหรือการแสดงความคิดเห็น แต่ทราบเมื่อเจ้าหน้าที่มาชี้แจงหลังจากที่กฎหมายมีผลบังคับใช้แล้ว

1.2 ความเห็นเกี่ยวกับมาตรการที่กำหนดไว้ใน ระเบียบกรมสรรพสามิต ว่าด้วยการเก็บและการขนย้ายยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ที่เสียภาษีในอัตราศูนย์ พ.ศ. 2562 พบว่า มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยให้ข้อคิดเห็นไว้ดังนี้

ผู้ที่เห็นด้วยกับมาตรการที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 โดยมีมุมมองว่าเป็นกฎหมายที่ดี ได้แก่ เจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานสรรพสามิตทั้งหมด กลุ่มผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองจำนวนครึ่งหนึ่ง และกลุ่มตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบ/ผู้เพาะปลูก เกือบทั้งหมดเห็นด้วย กับการออกระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 มาใช้ เพราะระเบียบฉบับนี้ กำหนดวิธีการเก็บและการขนย้ายยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ และให้เสียภาษีในอัตราศูนย์ ทำให้มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการ เพราะมีหลักฐานการชำระภาษีแสดงต่อเจ้าหน้าที่ระหว่างการขนย้ายยาเส้น และเป็นหลักประกันให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ และผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบว่าได้มีการซื้อขายอย่างถูกต้อง ผู้ซื้อยาเส้นมั่นใจในความถูกต้อง และคุณภาพของสินค้า และทำให้รัฐ

ควบคุมยาเส้นให้อยู่ในระบบได้ดีขึ้น ตามเป้าหมายของกฎหมายนี้คือ การจัดระเบียบการค้ายาเส้นให้ทั้งผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ ต้องถือปฏิบัติอย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบกลับได้ แม้ผู้ประกอบการต้องมีการจัดทำเอกสารถือว่าเป็นหน้าที่

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระเบียบฉบับนี้ คือ ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองครึ่งหนึ่งและกลุ่มตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/กลุ่มผู้เพาะปลูกส่วนน้อย มีความเห็นว่า ระเบียบนี้ มีกฎเกณฑ์ที่เพิ่มภาระให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำเอกสารกำกับการเสียภาษีในอัตราศูนย์ และต้องไปยื่นขอชำระภาษี ที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่อยู่ในเขตนั้นๆ ก่อนการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และไม่สามารถขายได้ทันทีเมื่อตกลงราคากันได้แล้ว เป็นการควบคุมการซื้อขายยาเส้นที่เข้มงวด ส่งผลให้สินค้ายาเส้นในประเทศไม่สามารถขายได้ แต่กลับทำให้มีการลักลอบนำเข้ายาเส้นมากขึ้น และผู้ประกอบการมีสิทธิเพียงรับรู้ผ่านการประชุมที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มาชี้แจง หลังจากการประกาศใช้แล้ว เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ 4 ราย ที่เห็นว่า ระเบียบฉบับนี้เจ้าหน้าที่ในภูมิภาคมีส่วนเพียงให้ข้อมูลกับทางกรม เมื่อมีการสอบถามปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนร่วมในการออกกฎหมายตั้งแต่ต้น

1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นดังนี้

ประกาศฉบับที่ 1 คือ ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดการใช้ การขีดฆ่า และการปิดแสตมป์ยาสูบ (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2564 ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นดังนี้

เจ้าหน้าที่และตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบหรือผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง หรือกลุ่มผู้เพาะปลูกทั้งหมด และกลุ่มผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ครึ่งหนึ่งเห็นด้วย ว่าประกาศฉบับนี้กำหนดให้ต้องชำระภาษีสำหรับสินค้ายาเส้นก่อนการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม สร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ชำระภาษีและเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจน้อยมาก ส่วนการใช้แสตมป์สรรพสามิต ที่มีการกำหนดรหัสผู้ประกอบการแต่ละราย ก่อนการนำยาเส้นออกจากโรงอุตสาหกรรม ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติที่ดี เป็นธรรม เหมาะสม ใช้เป็นมาตรการควบคุมการผลิตและการขายยาเส้น ควบคุมคุณภาพสินค้าทำให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพ และตรวจสอบได้ แม้จะเสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาที่สำนักงานสรรพสามิต เพื่อชำระภาษี และได้รับแสตมป์ไปติด ถือว่าเป็นวิธีปฏิบัติที่รัดกุม ป้องกันปัญหาการนำสินค้าที่ไม่ได้เสียภาษีไปขาย แต่มีผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ครึ่งหนึ่ง ไม่เห็นด้วย เพราะการเสียภาษีต้องไปยื่นขอชำระภาษีที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ ต้องแนบเอกสาร ต้องติดแสตมป์สรรพสามิตที่มีการขีดฆ่าแสตมป์ตามรหัสที่กำหนด ทำให้เสียเวลาและค่าเดินทาง ค่าแสตมป์สรรพสามิต เพิ่มต้นทุนสินค้า

ประกาศฉบับที่ 2 ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีสำหรับยาเส้นอื่นนอกจากยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ปริมาณไม่เกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี ลงวันที่ 30 กันยายน 2564 ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นดังนี้

ผู้ที่เห็นด้วย ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ครึ่งหนึ่ง กลุ่มตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ หรือกลุ่มผู้เพาะปลูก และ เจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งหมด เห็นว่า ประกาศฉบับนี้รัฐต้องการควบคุมสินค้ายาเส้น และลดภาระให้ผู้ประกอบการตามปริมาณสินค้าที่ซื้อขาย กำหนดอัตราภาษี 0.025 บาทต่อกรัม สำหรับการขายยาเส้นไม่เกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี และต้องชำระในอัตรา 0.10 บาทต่อกรัมถ้าเกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี แสดงถึงหลักการที่เป็นธรรม ต่อผู้ประกอบการด้วยกันเอง และ ทำให้รัฐกับผู้ประกอบการได้ประโยชน์เท่าเทียมกัน แต่มีผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการ/กลุ่มผู้เพาะปลูกส่วนน้อย เห็นว่า ประกาศนี้เป็นภาระกับผู้ผลิตยาเส้น ที่ต้องเสียเวลาไปชำระภาษีและนำแสตมป์มาติดเพื่อขายเป็นวัตถุดิบ แต่การจัดเตรียมเอกสารเพื่อแนบบรรายการภาษี ทางสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เชียงใหม่ ได้จัดเตรียมไว้ให้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมและการออกประกาศกรมสรรพสามิตทั้ง 2 ฉบับนี้ ไม่ได้มีส่วนร่วมก่อนประกาศใช้ แต่มีส่วนให้ความเห็น หลังจากมีการประกาศใช้บังคับแล้ว

ประกาศฉบับที่ 3 ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีในอัตราศูนย์ สำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2564 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นว่า ประกาศนี้ได้กำหนดการเสียภาษีในอัตราศูนย์ สำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ กำหนด ขั้นตอน วิธีการ การขออนุญาต ก่อนการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความชัดเจนทั้งผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่รัฐ เพิ่มความน่าเชื่อถือให้สินค้ายาเส้น ผู้รับซื้อเชื่อมั่นว่าเป็นสินค้าที่ชำระภาษีถูกต้อง ไม่ทำให้มีปัญหาในการดำเนินธุรกิจ แต่มีตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการ/กลุ่มผู้เพาะปลูกส่วนน้อยเห็นว่า เป็นภาระกับผู้ผลิตยาเส้นที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปชำระภาษีและซื้อแสตมป์ และไม่มีส่วนร่วมในการออกประกาศนี้

1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการสำหรับสินค้าภาษียาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) ในประเด็นเกี่ยวกับหลักการและวิธีการจัดเก็บภาษีที่ดี

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม สามารถสรุปความคิดเห็นได้ว่า ผู้ที่เห็นว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการเกี่ยวกับหลักการและวิธีการจัดเก็บภาษีที่ดี ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง 11 ราย ส่วนน้อย ผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง/กลุ่มผู้เพาะปลูก อีกครึ่งหนึ่ง และ

เจ้าหน้าที่สรรพสามิต ทั้งหมดเห็นว่า มาตรการภาษีสำหรับสินค้ายาเส้น ที่มีการประกาศใช้ใหม่ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาตัดสินใจได้ถูกต้อง มีมาตรฐาน เช่น พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มีการกำหนดขั้นตอน วิธีการ พร้อมทั้งมีการออกระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) มาใช้เป็นมาตรการการปฏิบัติครอบคลุมการค้ายาเส้นได้ทุกประเภท มีหลักเกณฑ์ วิธีการขั้นตอนที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สะดวกต่อการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส เจ้าหน้าที่สามารถชี้แจงเหตุผลให้ผู้ประกอบการได้ อีกทั้งยังมีความยืดหยุ่น สามารถจัดเก็บภาษีได้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และตามเป้าหมายของการเก็บภาษีสรรพสามิต คือ ควบคุมการผลิตการค้ายาเส้นให้มีคุณภาพ มีปริมาณที่เหมาะสม เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

แต่มีผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง/กลุ่มผู้เพาะปลูก ครั้งหนึ่ง และ ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองส่วนมาก เห็นว่า เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการจัดเก็บภาษีที่ ที่เพิ่มขึ้นตอนและเวลาการขายยาเส้น ปรับตัวไม่ได้ การที่ต้องเดินทางมาชำระภาษีที่ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาและรับแสดงมีสรรพสามิต ไปปิดสินค้าก่อนนำออกจากโรงอุตสาหกรรม เป็นการสร้างภาระให้ผู้ประกอบการ เสียค่าใช้จ่ายต้องใช้เวลาประมาณ 1-2 อาทิตย์ อีกทั้งการเพิ่มอัตราภาษีเป็นอัตรา 0.10 ถ้าขายมากกว่า 12,000 กิโลกรัม ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาการผลิตเพื่อขยายกิจการของตนเพราะมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การกำหนดให้ต้องขออนุญาตผลิต ต้องสร้างและขออนุญาตสถานที่เก็บยาเส้น บางรายไม่สามารถทำได้ ส่งผลต่อผู้ปลูกและขายยาเส้นที่มีข้อจำกัดเรื่องการเงิน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถตรวจสอบควบคุมได้ ทำให้ผู้ประกอบการที่ปฏิบัติตามกฎหมายไม่ได้รับความเป็นธรรม

2. รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ.2564 (3 ฉบับ) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากการศึกษา พบว่า

รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย ในช่วงแรกที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เจ้าหน้าที่ยังไม่มี ความเข้าใจในกฎหมายอย่างแท้จริง ไม่สามารถชี้แจงวิธีการปฏิบัติให้ผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจน จึงยังไม่มี การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่จึงถือตามวิธีปฏิบัติเดิม เช่น การจัดตั้งโรงอุตสาหกรรมไม่แยกออกจากที่พักอาศัย หรือการติดป้ายจุดประกอบการต่างๆ หรือการควบคุมผ่านการชำระภาษี ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะผ่อนปรน ขึ้นอยู่กับการตีความกฎหมายของเจ้าหน้าที่แต่ละคน มีทั้งการใช้รูปแบบการตกแต่งและขอความร่วมมือ และการลงโทษปรับ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีมาตรฐาน ไม่เป็นธรรมขึ้นกับอยู่กับเจ้าหน้าที่แต่ละคน

ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ.2562 ที่กำหนดขั้นตอน วิธีการที่ชัดเจน เช่น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บ การขนย้าย ยาเส้นที่ขายเป็นวัตถุดิบที่เสียภาษีในอัตราศูนย์ และประกาศกรมสรรพสามิตพ.ศ.2564 (3ฉบับ) ที่วางหลักเกณฑ์การชำระภาษีในอัตราศูนย์ สำหรับผู้ผลิตยาเส้นในปริมาณไม่เกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี ต้องเสียภาษีอัตราตามปริมาณ 0.025 บาทต่อกรัม การกำหนดให้ยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายต้องมีปริมาณบรรจุไม่น้อยกว่า 10 กิโลกรัมต่อซอง ผู้ค้าคนกลางต้องแจ้งและขออนุญาตสถานที่เก็บยาเส้น วิธีการยื่นขอชำระภาษีในอัตราศูนย์ ต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือพื้นที่สาขา การจัดทำบัญชีประจำวัน และบัญชีงบเดือน การกำหนดให้ปิดแสดงบัญชีของแต่ละพื้นที่และผู้ประกอบการ เพื่อให้มีการควบคุมสินค้ายาเส้นที่มีมาตรการที่ชัดเจน ส่งผลให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ถ้ามีปัญหาในทางปฏิบัติ จะมีการรับฟังความเห็นจากผู้ประกอบการ และร่วมกันหาทางออกในการประชุมที่จัดขึ้น โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องในการผลิตยาเส้นมาประชุม เพื่อทำความเข้าใจชี้แจงขั้นตอน วิธีการ การขออนุญาต ตั้งแต่การจดทะเบียนสรรพสามิต การขอใบอนุญาตผลิตยาสูบ การขออนุญาตขายยาสูบ และการชำระภาษี ให้ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง และถ้ามีประเด็นที่ผู้ประกอบการไม่สามารถปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด หรือกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่จะให้คำปรึกษา ชี้แจงเพื่อหาทางออก ให้ผู้ประกอบการเข้าใจและดำเนินการขออนุญาตได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการทางภาษี ที่สามารถสรุปจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มีดังนี้

1) ข้อจำกัดในการจัดทำบัญชีประจำวันและงบเดือนส่งสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา ประจำทุกเดือน เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีการศึกษาไม่สูง 2) ขาดความพร้อมในการจัดเตรียมเอกสารการขอใบอนุญาตผลิตยาสูบ เอกสารที่ใช้แนบการชำระภาษี การขึ้นทะเบียนเกษตรกรสำหรับพืชยาเส้นที่ต้องนำมาใช้ขออนุญาตเพาะปลูกต้นยาสูบต่อกรมสรรพสามิต 3) การขาดความสนใจ ใส่ใจ ศึกษาทำความเข้าใจของผู้ประกอบการ เช่น การขออนุญาต การชำระภาษี การจัดทำบัญชีเจ้าหน้าที่ต้องชี้แจงใหม่ทุกปี และ 4) การขาดการร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี เช่น กรมสรรพากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลหลักในการชำระภาษี และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบสินค้าสุรา ยาสูบ โดยตรง ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน

แนวทางการปรับปรุงนโยบาย ข้อกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินการ ให้ถูกต้อง โปร่งใสเหมาะสม เป็นธรรม ที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะดังนี้ 1) ปรับปรุงเอกสารเกี่ยวกับการยื่นขออนุญาตดำเนินการต่างๆ เช่น การขออนุญาตผลิต ขาย หรือ การชำระภาษี รวมแบบคำขอเกี่ยวกับยาเส้นทุกชนิดไว้ในแบบคำขอเดียวกัน และแนบเอกสารชุดเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการ 2) ปรับปรุง แบบรายการภาษีให้ง่ายต่อการลงบัญชี มีการลงรายการ บันทึกค่าใช้จ่ายประจำวัน เช่น มีวัตถุดิบ ผลิตผลที่ขายไปและคงเหลือ เพื่อให้ผู้ค้ายาเส้นสามารถทำได้เอง ไม่ผิดพลาดหรือเสี่ยงทำผิดกฎหมายและได้รับโทษ และเข้าสู่ระบบมากขึ้น

3) การอนุญาตให้ผู้ประกอบการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวกับยาเส้น ได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ตั้งของสถานประกอบการ โดยเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ และความปลอดภัย ที่ผู้ประกอบการ ได้รับจากการบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงแก้ไข

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากผู้ประกอบการ ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทั้งในด้านบวกและด้านลบที่คล้ายคลึงกันดังนี้ ผู้ประกอบการประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งสองกลุ่ม มีความเห็นว่า จากการบังคับใช้มาตรการทางภาษีสรรพสามิตและการปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการควบคุมการผลิตยาเส้นทำให้สินค้ามีปริมาณไม่ล้นตลาด ทำให้ราคาสินค้ายาเส้นพันธุ์พื้นเมืองสูงขึ้น เพราะไม่มีการขายตัดราคากันในท้องตลาด การซื้อขายเน้นคุณภาพของยาเส้น แต่กลุ่มผู้ประกอบการ อีกครึ่งหนึ่ง กลับมีความเห็นว่า การออกกฎหมายภาษีสรรพสามิตมาใช้บังคับ ทำให้มีรายได้ลดลง เพราะมีเพิ่มต้นทุนในการผลิตสินค้า การขออนุญาตและการชำระภาษีแสตมป์สรรพสามิต ผลกระทบด้านสุขภาพและความปลอดภัย ผู้ให้ข้อมูลจากผู้ประกอบการ ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกัน ว่าการประกอบการยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองไม่ได้มีผลกระทบต่อสุขภาพ หรือส่งผลให้เกิดโรคประจำตัว เพราะการเพาะปลูกใช้สารเคมีเพื่อป้องกันรากเน่า บำรุงดิน ด้วยการพ่นระยะเรียบดินจึงไม่ส่งผลต่อสุขภาพ และไม่มีการใช้สารเคมีอีกเมื่อต้นยาสูบสามารถยืนต้นได้ อย่างไรก็ตาม การดูแลรักษาใบยาที่หั่นเป็นเส้นแล้ว ในระยะแรกต้องเฝ้าระวังเกี่ยวกับฝนและลม ซึ่งอาจส่งผลต่อการฟักผอนหลับนอนเพียง 2-3 วัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษามีประเด็นที่ผู้วิจัยขอนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการศึกษา ความเห็นของผู้ประกอบการต่อพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 11 ราย มี 7-8 ราย และและกลุ่มตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง/กลุ่มผู้เพาะปลูก 20 ราย ส่วนใหญ่ มีความเห็นด้วยว่าเป็นกฎหมายที่ดีทันสมัย มีการกำหนดคำนียาม ขั้นตอน วิธีการ หลักการในการกำหนดกฎหมาย ที่มีความชัดเจนส่งผลให้การปฏิบัติที่ชัดเจนมีหลักในการพิจารณาอนุญาต อนุมัติ และลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การตรวจสอบสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่สำหรับสินค้ายาเส้นจากการกำหนดยาเส้นที่จะนำออกจากโรงอุตสาหกรรมต้องชำระภาษีก่อน และผู้ประกอบการสามารถชี้แจงการดำเนินการหรือการประกอบกิจการและสินค้ายาเส้นให้เจ้าหน้าที่ทราบได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งผู้ตรวจและผู้รับตรวจ ผลการศึกษาจึงสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในการออกกฎหมายที่ดี ตามหลักความสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) ที่กฎหมายมีการกำหนดหลักเกณฑ์

วิธีการ มาตรการที่ชัดเจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสังคม สร้างความเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ สามารถสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ประกอบการจากการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการชำระภาษีเพื่อให้เกิดความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และหลักความโปร่งใส (Transparency) จากการสามารถตรวจสอบได้ทั้งผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้รับความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ทั้งรัฐและประชาชนได้ประโยชน์อย่างสมดุลว่า เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ การดำเนินการตามกฎหมายในการขออนุญาตต่างๆ ต่อกรมสรรพสามิตที่ชัดเจน ทำให้สามารถควบคุมสินค้ายาเส้นได้ดี

แต่มีกลุ่มผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ประเภทยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ส่วนน้อย 4-5 รายและกลุ่มตัวแทนผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง/กลุ่มผู้เพาะปลูกทั้งหมด เห็นว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ แม้เป็นกฎหมายที่มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจน ตั้งแต่การปลูก การผลิต การขออนุญาตขาย การชำระภาษี แต่เพิ่มภาระให้ผู้ประกอบการ เพราะการประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบประเภทยาเส้น เป็นสินค้าเกษตรที่ทำมานานมาก ไม่มีการควบคุม แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ไม่ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของการออกกฎหมายมาบังคับใช้ ที่อาจเกิดจากการออกมาตรการทางภาษีของกรมสรรพสามิตทั้ง 3 มาตรการไม่มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามหลักของการออกกฎหมายที่ดี ที่ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ความเห็น การแสดงความต้องการ หรือปัญหา ในขั้นตอนก่อนการออกกฎหมาย แต่การออกกฎหมายของกรมสรรพสามิตทั้งหมดที่ผ่านมา ผู้ประกอบการได้เข้าไปให้ความเห็นหลังจากที่กฎหมายมีการบังคับใช้แล้ว ผ่านการประชุมจากเจ้าหน้าที่เพื่อหาทางออกร่วมกันในกรณีที่เกิดปัญหาทางข้อกฎหมายกับการปฏิบัติจริง ถึงแม้ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 มีความพยายามให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นก่อนการออกกฎหมายผ่านช่องทางเว็บไซต์กรมสรรพสามิต ก็ยังคงเป็นการให้ความเห็นเฉพาะบางกลุ่มไม่เป็นการทั่วไป ผลการศึกษาดังกล่าว เมื่อพิจารณาตามหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีส่วนร่วมในการออกกฎหมายตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ถือเป็นการปิดโอกาสในการรับรู้ข้อเท็จจริง ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ จากการออกกฎหมายของกรมสรรพสามิต จึงไม่เป็นไปตามหลักแห่งการมีกฎหมายที่ดี แต่ในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายประชาชน กลับเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมผ่านการประชุม และการอบรมต่างๆ เพื่อชักชวน ชี้แจง ให้เกิดความเข้าใจทางกฎหมาย และหาทางออกร่วมกันในการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นดำเนินการตามแนวทางกฎหมายที่ดี

ประเด็นเกี่ยวกับหลักการและวิธีการจัดเก็บภาษีที่ดี ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นทั้งที่เห็นว่ามาตรการการจัดเก็บภาษีที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) มีการวางหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีได้ตาม**หลักการและวิธีการจัดเก็บภาษีที่ดี** มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สะดวกต่อการดำเนินการ นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาตัดสินใจได้ถูกต้อง มีมาตรฐาน สามารถครอบคลุมการค้าขายเส้นได้ทุกประเภท มีความถูกต้อง โปร่งใส สามารถชี้แจงเหตุผลให้ผู้ประกอบการได้ เป็นการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นปัจจุบัน มีความยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษี สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะกฎหมายมีความครอบคลุม ต่อเป้าหมายในการชำระภาษีสรรพสามิต

จากผลการศึกษาที่กล่าวข้างต้น เมื่อวิเคราะห์จากเนื้อหาของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่เป็นกฎหมายหลักได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีความสอดคล้องกับหลักของความแน่นอนในการจัดเก็บภาษี (Certainty of Incidence) ที่กฎหมายระบุเนื้อหาสาระที่ชัดเจน คือ การชำระภาษีสรรพสามิตในลักษณะแสดมภ์ภาษีสรรพสามิตที่ระบุรหัสของผู้ประกอบการแต่ละรายแตกต่างกันไป พร้อมกับเอกสารใบเสร็จรับเงิน เพื่อนำไปปิดบนสินค้าก่อนการออกจากโรงอุตสาหกรรม สามารถใช้เป็นหลักฐานในการชี้แจงการชำระภาษีสร้างความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เป็นเหตุให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างถูกต้องแน่นอน (Fiscal Marksmanship) ตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ให้การจัดการประชุม อบรม ทำให้ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นและยาสูบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตตามที่กฎหมายกำหนด และสอดคล้องกับหลักการสร้างความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษี แต่มีผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ประกอบการโดยเฉพาะกลุ่ม ผู้ผลิตยาเส้นเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบ/ผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง / กลุ่มผู้เพาะปลูก ครั้งหนึ่ง ผู้มีความเห็นว่า เป็นกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักของความประหยัด เนื่องจากการสร้างภาระให้กับผู้ชำระภาษีทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินการเพื่อขออนุญาตและชำระภาษี

2. รูปแบบและแนวทางการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงแรกของการบังคับใช้ระเบียบทั้งหมดที่ออกมาบังคับใช้ จะเป็นในรูปแบบการตักเตือน การขอความร่วมมือ และการเน้นการจับกุมปราบปรามการกระทำความผิด ไม่มีมาตรการในการจัดเก็บภาษีที่เข้มงวด หลังจาก พ.ศ. 2562 มีการออกอนุบัญญัติกำหนดแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ ในการปฏิบัติเกี่ยวกับสินค้าเส้นที่ชัดเจน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเกิดความเป็นธรรมต่อทั้งผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากการมีหลักเกณฑ์วิธีการที่ชัดเจนในการดำเนินการ ในส่วนของการชำระภาษีสรรพสามิต และการจัดทำบัญชีต่างๆ

ชัดเจน ส่งผลให้การตรวจสอบสามารถดำเนินการได้ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการในการชำระภาษีเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาเส้นและยาสูบ อีกทั้งการเปิดโอกาสในมีส่วนร่วมจากการอบรมโดยเจ้าหน้าที่เพื่อหาทางออกร่วมกันจากการปฏิบัติตามกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้รูปแบบการบังคับใช้กฎหมายสรรพสามิตให้ประสบความสำเร็จจึงสอดคล้องกับตัวแบบทางการเมือง (Political Model) กล่าวคือ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการนำกฎหมายสรรพสามิตสำหรับสินค้ายาเส้นไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถของเจ้าหน้าที่ (Player) ในหน่วยงานของสำนักงานสรรพสามิตดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม และการหาทางออกร่วมกันสำหรับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสินค้ายาเส้น กับกลุ่มผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้น ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างยินยอมพร้อมใจ

3. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ และความปลอดภัย ที่ได้รับจากการบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2562 และประกาศกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2564 (3 ฉบับ) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ มีทั้งกลุ่มที่ได้รับผลทางบวกและกลุ่มที่ได้รับผลทางลบจากการบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นอย่างเข้มงวด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบของนโยบายการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตยาเส้น” (อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์ และมานา ปัจฉิมนันท์, 2563: 102-121) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการปรับราคาขายปลีกแนะนำขึ้นและการปรับอัตราภาษีขึ้นส่งผลผกผันกับกำไรที่ผู้ประกอบการยาเส้นหรือชาวไร่ได้รับ เพราะต้องพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วย

ด้านสุขภาพและความปลอดภัย กล่าวได้ว่าการผลิตยาเส้นไม่ส่งผลให้เกิดโรคประจำตัวหรือก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เนื่องจากตั้งแต่การเพาะปลูกมีการใช้สารเคมีป้องกันรากเน่าเท่านั้น และเมื่อต้นยาสุบยืงต้นได้แล้วจะไม่มีการใช้สารเคมี เพราะจะทำให้ใบยาเสียคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบังคับใช้มาตรการสำหรับภาษีสินค้ายาเส้นต่อผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้น ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสร้างความตระหนัก ถึงความสำคัญของการชำระภาษีสรรพสามิตเพื่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐที่ยั่งยืนและเกิดความเป็นธรรมต่อผู้ชำระภาษี และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. กรมสรรพสามิตควรจัดให้มีช่องทางการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น สะท้อนปัญหา และความต้องการของประชาชนผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากกฎหมายสรรพสามิตตั้งแต่ก่อนการก่อรูปนโยบาย, ร่างนโยบาย และหลังจากบังคับใช้ เพื่อนำไปปรับปรุงมาตรการสำหรับภาษี

3. การจัดให้มีช่องทางการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสรรพสามิต การดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุญาต การจัดทำบัญชี หรือการดำเนินการอื่นที่กฎหมายกำหนด ตามพิกัดภาษีที่กฎหมายกำหนด ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่มีความน่าสนใจ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่จดทะเบียนสรรพสามิตหรือผู้ที่มีความสนใจก่อนการดำเนินการที่เกี่ยวกับกฎหมายสรรพสามิต พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ที่สามารถศึกษาและให้บริการได้อย่างมีมาตรฐาน

4. จัดให้มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการจัดเก็บภาษี เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการชำระภาษีและการขออนุญาตต่างๆ เพื่อให้สะดวก และง่ายต่อการเข้าถึงการชำระภาษีให้รัฐ เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมสรรพากร กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เกี่ยวกับการขออนุญาตและการชำระภาษี

5. กรมสรรพสามิตควรจัดให้มีการรวมแบบคำขอต่างๆ ไว้ในแบบเดียวและแนบเอกสารชุดเดียว เพื่อให้สะดวกต่อการรับบริการของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ ช่องทางการรับรู้ที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินการตามกฎหมายสำหรับผู้ประกอบการโรงอุตสาหกรรมยาสูบและยาเส้น พันธุ์พื้นเมือง และ กลยุทธ์ในการบังคับใช้มาตรการภาษีสำหรับสินค้ายาเส้นให้มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2546). *การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยวัฒน์ คำชู, ประทุมพร วัชรเสถียร, กุลลดา เกศาบุญชู และ ศุภมิตร นิตพัฒน์. (2545). *การบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: น้ำฝน.
- ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2466). *ตำนานภาษีอากรอย่างกับคำอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2549). ภาษีบาป. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2566. แหล่งที่มา: <https://www.pattanakit.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=538707870&Ntype=134>.
- นิริรัตน์ บุญตานนท์. (2563). บทเรียนจากภาษีสุรา-ยาสูบ สู่ภาษีเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล: มาตรการทางภาษีเพื่อประชาชนสุขภาพดี รัฐมีรายได้เพิ่ม. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 1 (3), 68-80.

- ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดการใช้ การขีดฆ่า และการปิดแสตมป์ยาสูบ (ฉบับที่ 3). (2564,12 พฤษภาคม). *กรมสรรพสามิต*. หน้า 1-13.
- ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีในอัตราศูนย์ สำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ. (2564,25 มิถุนายน). *กรมสรรพสามิต*. หน้า 1-15.
- ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเสียภาษีสำหรับยาเส้นอื่นนอกจากยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายเป็นวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ ประมาณไม่เกิน 12,000 กิโลกรัมต่อปี. (2564, 30 กันยายน). *กรมสรรพสามิต* หน้า 1-3.
- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. (20 มีนาคม 2565). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(32ก). หน้า 36-38.
- เรวดี สารศรี. (2563). *การนำนโยบายการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสินค้ายาเส้นของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เลย คณะรัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2552). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์วิเคราะห์การตรวจสอบการกระทำทางปกครองโดยศาลปกครองและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการ. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์ และมานา ปัจฉิมนันท์. (2563). *การศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบของนโยบายการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตยาเส้น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า*.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และสิริพรรณ นกสวน. (2546). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.